

Nhập môn chính sách công

Bài giảng 6

Hiệu ứng của sự sở hữu và tâm lý sợ tổn thất

Vấn đề 1

- Một bút bi và bút chì có giá tổng cộng \$1,10.
- Bút bi có giá cao hơn bút chì \$1,00.
- Bút chì giá bao nhiêu?

Vấn đề 2

- Bạn muốn có được:
 - khoản lợi chắc chắn 2 triệu đồng, hay;
 - 50% cơ hội có 4 triệu và 50% không có đồng nào?
- Bạn thà rằng:
 - Mất ngay 2 triệu đồng, hay;
 - 50% khả năng không mất gì cả và 50% mất 4 triệu?

Vấn đề 3

- Bạn đi xem phim, giá vé là 100 ngàn /vé. Trên đường đi bạn phát hiện mình đánh rơi mất 100 ngàn. Bạn có tiếp tục đi mua vé thêm 100 ngàn không?
- Bạn mua một vé xem phim 100 ngàn hôm qua để xem hôm nay. Trên đường đến rạp, bạn phát hiện đánh rơi vé. Bạn chấp nhận bỏ thêm 100 ngàn để mua vé khác không?

Vấn đề 4

- Bạn đi mua máy tính tay với một người bạn và tìm thấy một chiếc khá tốt giá 300 ngàn đồng. Người bạn đi theo nói có thấy một máy tính giống hệt ở cửa hàng cách đó 15 đ xe máy, với giá 200 ngàn. Bạn có đến cửa hàng kia mua rẻ hơn không?
- Bạn đi mua máy laptop với một người bạn và tìm thấy một chiếc khá tốt giá 8 triệu đồng. Người bạn đi theo nói có thấy một máy laptop giống hệt ở cửa hàng cách đó 15 phút đi xe máy, với giá 7,9 triệu. Bạn có chấp nhận đi quãng đường 15 phút để mua rẻ hơn không?

Kinh tế học và tác nhân có lý trí

- Kinh tế học được dựa trên giả định cho rằng con người luôn tối ưu hóa có lý trí
 - Chúng ta hành xử một cách lý trí
 - Chúng ta tối đa hóa phục lợi của mình
 - Sở thích của chúng ta có trật tự và nhất quán
 - Chúng ta có đầy đủ thông tin
- Có thật vậy không?
- Có quan trọng gì liên quan đến chính sách công?

Hiệu ứng của sự sở hữu

- Người ta thường gán một giá trị cao hơn cho những thứ mà họ đã sở hữu.
 - Người ta thường từ chối bán đi những gì họ đã sở hữu với giá cao hơn mức họ sẵn lòng bỏ ra mua nó
 - Giá bán thường cao hơn giá mua
- Bạn có muốn bán xe máy hay máy tính của mình theo giá thị trường hiện hành không?
- Có rồi mất một cái gì đó thì còn tệ hại hơn là chưa bao giờ có!

Tâm lý sợ mất mát

- Người ta thường đánh giá cao tổn thất hơn là lợi ích tương tự.
- Jimmy Connors: “Tôi ghét bị thua hơn là thích thắng”
- Người ta sẽ chấp nhận rủi ro lớn để tránh mất mát, chứ không phải để thu lợi
 - “Tổ thêm” vào cổ phiếu đang mất tiền
 - “Đổ tiền vào chuyện vô ích” trong doanh nghiệp thua lỗ
 - Đội mua bão đi xem phim vì vé không miễn phí.
 - Nông dân chi nhiều tiền cho thuốc trừ sâu vì sợ mất mùa (nhiều hơn họ tiết kiệm)

Định giá theo điều kiện

- Dùng để gắn giá trị tiền tệ cho những tiện ích hay yếu tố môi trường như khu bảo tồn và cảnh quan không bị phá
- Khoảng cách lớn giữa mức sẵn lòng chi trả (WTP) và mức sẵn lòng chấp nhận (WTA) giữa 3:1 và 3:2 cho hàng hóa tư
- Khoảng cách còn lớn hơn đối với *hàng hóa công*
 - Khó tìm thay thế
 - Ước tính thỏa dụng có tính bất trắc cao
 - Cảm tính đạo đức: như bảo tồn rừng

Đền bù đất

- Theo Nghị định số 69/2009/ND-CP ngày 3/8/2009, đền bù đất phải theo giá thị trường.
 - Nhưng giá thị trường là bao nhiêu? Vấn đề thông tin bất cân xứng, thị trường mờ.
 - Hiệu ứng của sự sở hữu: Khoảng cách giữa WTP và WTA
 - Chi phí tăng theo cơ sở hạ tầng nhưng không có cơ sở hạ tầng nếu không giải tỏa đất
- Sự trung dung của chủ sở hữu trong việc nhận hay không nhận không thể là thước đo cho sự đền bù công bằng
- Đây là cơ sở để cho rằng đền bù là công bằng?

Định lý Coase

- Trong một ngành có ngoại tác thì phân phối quyền sở hữu ban đầu không quan trọng, miễn là có thể giao dịch được.
 - Người chăn gia súc và nông dân
 - Nhà máy và khu nghỉ dưỡng
- Nhưng hiệu ứng của sự sở hữu cho rằng phân phối quyền sở hữu ban đầu *là* quan trọng
 - Người ta ghét bị thua hơn là thắng
 - Có khả năng không thể thỏa thuận vì bên thiệt đánh giá quá cao tổn thất.

Lý trí duy lý và chính sách công

- Hiệu ứng của sự sở hữu chỉ là một ví dụ về cách thức mà hành vi của chúng ta tách rời khỏi những giả định kinh tế về các tác nhân tối đa hóa có lý trí
- Sự lệch pha khỏi lý trí này có tính hệ thống
- Đôi khi giải pháp “chính xác” trong sách không tác dụng trên thực tế
- Chúng ta phải nhảy bèn trước những lệch lạc có hệ thống trong cách thức người dân ra quyết định, từ đó đề ra chính sách thực tế.